

Til Forskerforbundet

22.09.2013, Oslo

Søknad til Hjernekraft

Forskerforbundets lokallag ved Nasjonalmuseet vil med dette melde inn vårt medlem Frode Ernst Haverkamp til Hjernekraftprisen for sitt arbeid med "ÅPNING MOT DET HELLIGE. Gylne glimt fra Nederlandenes renessanse" og dets katalog.

Frode Ernst Haverkamp er seniorkurator i avdeling for eldre og moderne kunst.

Utstillingen var et samarbeide med Det kongelige museet for skjønne kunster i Antwerpen og ble vist i Nasjonalgalleriet 1. etg. 22. februar til 12. mai 2013. Museet fikk låne 21 malerier fra 1400- og 1500-årene. Disse ble kombinert med fire malerier fra Langaardssalen, alle fra 1500-årene, og to illuminerte manuskripter, timebøker fra siste halvdel av det 15. århundre innlånt fra Nasjonalbiblioteket i Oslo.

Det var produsert en gjennomillustrert katalog i farver (80 sider) med kommentarer til alle verkene som var utstilt og med en introduksjonsartikkel til perioden skrevet av Frode Haverkamp.

Utstillingen var forberedt med spesiell utstillingsdesign, som delte opp det store utstillingsrommet til flere traveer, og det var film om restaurering av senmiddelalderlige malerier, iPads ved siden av noen av bildene hvor folk kunne trykke på elementer i skjermfoto og få opplysninger om symboler og betydningen av dem. Dessuten ble det vist en introduksjonsfilm med kurator formidling og kurator utstilling i dialog om utstillingsemnet. Dette prosjektet var det første av to hvor det ble lagt spesiell fokus på å skape et tverrfaglig samarbeid mellom kurator, formidler utstillingsdesigner og teknisk personell for å prøve ut nye interaktive media i den ferdige utstillingen. Dette var spesielt interessant da forsøket ville la eldre kunst og ny teknologi møtes.

Utstillingen presenterer et lite, men eksklusivt utvalg 1400- og 1500-tallsmalerier fra Nederlandene.

I denne tidsperioden skapte kunstnere som Jan van Eyck, Rogier van der Weyden og Quinten Metsys malerier med en særegen form for detaljrealisme ved hjelp av en ny teknikk innen oljemaling. Utstillingen viser hovedsakelig mindre malerier med motiver fra bibelhistorien og helgenlegendene. Denne kunstens internasjonale suksess hadde sammenheng med tidens religiøse følelser og behov – men også med Nederlandenes politiske, økonomiske og kulturelle betydning. I tillegg til innlånte arbeider vil det stilles ut verk fra Nasjonalmuseets samling.

Introduksjon til utstillingen

Hoff- og bykultur

På 1400-tallet kom kunsten i Nederlandene til å få stor betydning for utviklingen av renessansen i Europa. På denne tiden tilhørte Nederlandene, et område som i dag tilsvarer Benelux-landene, det burgundiske riket. Dette mektige og kulturelt toneangivende hertugdømmet omfattet også deler av Nord- og Øst-Frankrike. I de rike handelsbyene ved Nordsjøen utviklet malere som Jan van Eyck, Rogier van der Weyden, Petrus Christus og Gerard David et nytt, mer realistisk bildespråk. Disse kunstnerne var dels tilknyttet det burgundiske hoffet, dels det framvoksende borgerskapet i Brugge, Gent, Antwerpen og Brussel. Viktige inspirasjonskilder for dem var det sengotiske maleriet og den italienske renessansekunsten.

Oljemaleri og kristen symbolikk

En forutsetning for malernes nybrottsarbeid var en revolusjonerende bruk av olje som bindemiddel i malingen. Nå kunne det males bilder med en uovertruffen detaljrikkdom, fargedybde og stofflighet. Samtidig ble store deler av senmiddelalderens kristne motivverden og mystikk brakt videre inn i en ny tid. Kirkelige konflikter og en større vektlegging på individet ga rom for en dypere personlig fromhet. Det religiøse livet i hjemmet fikk også større betydning. Mange kunstverk ble knyttet til privat bønn og meditasjon, noe som kan sees både i motivvalg og symbolikk.

Jomfru Maria i tidens kunst og religiøsitet

I billedkunsten fra denne tiden møter vi de hellige personene fra Bibelen og kirkehistorien, skildret som samtidens mennesker. Særlig framtrepende er Jomfru Maria. Hun kom til å stå sentralt både i kunsten og i det personlige fromhetslivet. Vi møter henne i bilder, tekster og musikk. For de troende ble hun et forbilde, en døråpner mot det hellige og Jesus Kristus. Utstillingen har derfor framstillinger av Maria og scener fra hennes liv som et naturlig omdreiningspunkt. Den er organisert tematisk. Først presenteres de ytre rammene for kunsten: tiden, kulturen og oljemaleriets utvikling. Deretter møter vi Maria som Jesu mor og himmeldronning. Her uttrykkes hennes skjønnhet, renhet, kjærlighet og fromhet gjennom et omfattende symbolspråk. Maria har også en viktig rolle i malerier som skildrer Jesu lidelse og død. Hun er den sørgende moren som lider med den korsfestede sønnen, og samtidig tilber Frelseren som ofres på korset.

Filmer fra utstillingen:

<http://www.youtube.com/watch?v=4hSf5xBilxM>

<http://www.youtube.com/watch?v=GouoIa7nbxo>

Begrunnelse:

Åpningen mot det hellige var en av de vakreste kunstopplevelsene Nasjonalmuseet presenterte for publikum i 2013, Frode Haverkamp som kurator bidro til det tverrfaglige samarbeidet i prosjektgruppen og gjennom både tekst, film og bilde formidle denne epokens kunst for et bredt publikum.

Mvh Ida Antonia Tank Bronken, tillitsvalgt for Forskerforbundet ved Nasjonalmuseet.